

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ КОСМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Національний авіаційний університет, E-mail: vadim@counsel.com.ua

У даній статті розглядаються проблеми захисту прав інтелектуальної власності у сфері космічної діяльності в Україні та пропонуються способи їх вирішення на законодавчому рівні.

Очевидно, з метою досягнення Україною стабільного економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, слід швидкими темпами впроваджувати у виробничі процеси інноваційні технології та розробляти ефективні методи їх комерційного застосування.

Одним з основних напрямів втілення в життя зазначеної мети є комерційне використання космічних технологій, зокрема подвійного призначення. Такий підхід створить умови не лише для збереження, але й подальшого розвитку космічної галузі України вже у напрямку комерціалізації космічних технологій.

З огляду на те, що Україна є учасницею низки міжнародних договорів з охорони інтелектуальної власності (Паризької конвенції з охорони промислової власності, Договору про патентну кооперацію, Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків тощо), таке становище зобов'язує забезпечити охорону прав на об'єкти інтелектуальної власності на рівні провідних країн постіндустріальних суспільств. Проте, наразі неподоланими у визначеному руслі залишаються аспекти належної регламентації та ефективного захисту на законодавчому рівні захисту інтелектуальної власності у космічній галузі нашої держави.

Нині, на наш погляд, наріжним каменем даної проблеми є існування факту принципово невірної побудови системи нормативних актів у сфері космічного права. Так, відповідно до ст. 92 Конституції України, окрім іншого, виключно законами України визначаються засади освоєння космічного простору. Слід погодитись, що дієвість такого освоєння залежить не лише від рівня розвитку технологій, але й досконалості механізму правового регулювання. Тому з наведеного вбачається цілком логічний висновок: питання захисту права інтелектуальної власності повинні врегульовуватись лише на рівні закону. Проте, ст. 8 Закону України «Про космічну діяльність» містить тільки норму, що передбачає можливість існування подібного нормативного акту, якого, до речі, на сьогодні ще не існує [2,3].

Тому метою даної статті є спроба запропонувати

на основі норм чинного законодавства модель побудови ефективного правового механізму захисту права інтелектуальної власності на об'єкти, що стосуються діяльності з мирного використання та дослідження космічного простору.

Так, згідно ст. 181 Цивільного кодексу України, режим нерухомої речі може бути поширений законом на космічні об'єкти. Тобто, законодавець передбачає можливість застосування до останніх однакового правового режиму нарівні з іншою нерухомістю, не визначаючи, однак, у яких все-таки випадках «може бути поширений» такий режим. Тому, за умов відсутності подібних обмежень, що не дозволяли б вважати космічні об'єкти за нерухомість, доцільно застосовувати до правовідносин щодо такого нерухомого майна положення Цивільного кодексу України та інших нормативних актів, що регулюють визначені питання.

Таким чином, зважаючи на викладене, видається за доцільне запропонувати два основних напрямки вдосконалення законодавства України щодо досліджуваної проблеми: 1) внесення змін до чинних нормативних актів, що регулюють питання захисту інтелектуальної власності 2) розробка та впровадження нових Правил охорони прав інтелектуальної власності в космічній галузі (надалі – Правила).

Для реалізації першого зазначеного етапу, на нашу думку, законодавцям слід провести наступний комплекс заходів:

- перш за все, необхідно остаточно законодавчо закріпити за космічними об'єктами статус нерухомого майна зі всіма правовими наслідками щодо реєстрації прав на нього та захисту прав інтелектуальної власності;

- по-друге, прийняти закон «Про внесення змін до деяких нормативних актів, що регулюють захист прав інтелектуальної власності», з допомогою якого встановити дієву систему нормативних актів з охорони прав інтелектуальної власності у сфері космічної діяльності. На нашу думку, невід'ємну частину такої системи повинні складати закони «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем», «Про охорону прав на

зазначення походження товарів», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про інформаційні агентства», «Про рекламу», «Про видавничу діяльність» тощо.

Натомість, способом вирішення іншої поставленої проблеми вдосконалення законодавства у цій сфері є виокремлення нагальних питань, що ускладнюють подальше функціонування майбутніх Правил, тобто: спочатку треба впровадити механізм належної оцінки об'єктів інтелектуальної власності підприємств, установ, організацій, підпорядкованих Національному космічному агенту України, відповідним чином забезпечити підготовку фахівців у цій сфері; розробити порядок набуття прав інтелектуальної власності на космічні об'єкти, створені за рахунок коштів державного бюджету та державних цільових фондів чи суб'єктів інвестиційної діяльності; запровадити механізм державної підтримки патентування вітчизняних об'єктів інтелектуальної власності у космічній галузі в іноземних Державах тощо.

Доцільним також видається розроблення спеціальних законодавчих норм, які б врегулювали питання захисту прав інтелектуальної власності вітчизняного виробника при здійсненні експорту космічних технологій, у тому числі результатів відповідних науково-дослідних, дослідно-конструкторських та інших видів робіт. Необхідно також створити порядок та відповідні інструкції щодо внесення до змісту зовнішньоекономічних договорів (контрактів) положень про охорону прав інтелектуальної власності експортера або положень, що визначають обсяги і порядок переходу права цієї власності до іншої особи [3,16].

Крім того, на наш погляд, особливо важливо в даному випадку визначити основні принципи реалізації плану вдосконалення законодавства у визначеному напрямку.

Так, очевидно, що без гармонізації національного законодавства з нормами міжнародних договорів, учасницею яких є Україна, зокрема нормами Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності та директивами Ради Європейського співтовариства щодо охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності та формування та забезпечення реалізації єдиної політики щодо припинення та недопущення порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності неможливе ефективне функціонування в добу комерціалізації космічної галузі в цілому [4,5].

Таким чином, на нашу думку, з огляду на особливу складність досліджуваної проблеми лише послідовна реалізації наведених нижче комплекс-

су ефективних заходів дозволить забезпечити захист інтелектуальної власності на космічні об'єкти від протиправного використання, а саме:

- необхідно впровадити всебічний фаховий аналіз нормативно-правового забезпечення у сфері інтелектуальної власності та привести його у відповідність з нормами міжнародного права;
- слід удосконалити процедури розгляду спорів стосовно інтелектуальної власності;
- провести комплекс заходів щодо боротьби з порушенням прав у сфері інтелектуальної власності, зокрема у сфері авторського права та суміжних прав;
- провести наукові дослідження з питань, що стосуються забезпечення сприятливих умов для створення та використання об'єктів інтелектуальної власності;
- запровадити механізм державного сприяння розвитку ринку інтелектуальної власності;
- забезпечити впровадження сучасних інформаційних технологій у процесі реєстрації та захисту об'єктів авторського права та суміжних прав, збору та розподілу винагороди за їх використання;
- належним чином створити умови для підготовки та перепідготовки кадрів національної системи правової охорони інтелектуальної власності;
- забезпечити участь представників України в роботі міжнародних організацій з питань інтелектуальної власності, зокрема в Міжнародній раді з питань охорони промислової власності країн СНД тощо;

Таким чином, вважаємо, впровадження та реалізація у короткотерміновій перспективі зазначених шляхів удосконалення законодавства України стосовно захисту об'єктів права інтелектуальної власності у сфері космічної діяльності не лише сприятиме гармонізації національного законодавства з нормами міжнародних договорів, а й дозволить спростити процедури набуття прав на космічні об'єкти інтелектуальної власності з урахуванням сучасних поглядів і досвіду розгляду відповідних заявок і видачі охоронних документів; зменшить обсяг правопорушень у сфері використання прав на об'єкти інтелектуальної власності, активізує винахідницьку діяльність та створить умови для розвитку космічної галузі й зміцнення економіки держави в цілому.

Література

1. Конституція України // ВВРУ, 1996. – №30.
2. Закон України «Про космічну діяльність» / Космічне право України. Зб. нац. і міжнар. правових актів / Упоряд.: І.П.Андрушко, О.В.Беглий; Відп. ред.

Н.Р.Малишева та Ю.С.Шемшученко, 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2001.

3. *Концепція космічної діяльності в Україні в 1998-2012 рр.* – К.: НКАУ, 1997. – 30с.

4. *Розпорядження КМУ від 13.06.2002 року №321-р*

В.М. Боричевский

Направления совершенствования законодательства Украины о защите прав интеллектуальной собственности в сфере космической деятельности.

В статье рассматриваются проблемы защиты прав интеллектуальной собственности в сфере космической деятельности в Украине и предлагаются способы их решения на законодательном уровне.

«Про затвердження Концепції розвитку національної системи правової охорони інтелектуальної власності»

5. *Безлий О.В.* Третья конференция ООН з космосу і проблеми розвитку прав інтелектуальної власності // *Інтелектуальна власність.* – 2000. – №4. – С.3-9.